

Şanlıurfa İlinde Yurt Dışına Yönelik Kırsal Göçlerin Özellikleri: Hacılar Köyü (Bozova) Örneği

Features of Rural Migration from Şanlıurfa Province to Abroad: The Case of Hacılar Village (Bozova)

ÖZET

Göç, daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak için insanoğlunun ortaya çıkışından günümüze kadar devam eden bir olgudur. Söz konusu bu hareketlilik yurt içinde olduğu gibi, yabancı olunan ve yeni bir ortam oluşturan yurt dışına da yönelik de olabilmektedir. Bu bağlamda genelde Türkiye'den, özelden Şanlıurfa'nın kırsalından da, özellikle Avrupa ülkelerine doğru göç eden belli oranda bir nüfus bulunmaktadır. Bu çalışmada da Şanlıurfa ili Bozova ilçesine bağlı Hacılar köyünden yurt dışına yönelik göçlerin özellikleri ele alınmıştır. Bu yapıyı anlamak için göç veren hanelere anket uygulanmıştır. Anket soruları da üç ana bölüme ayrılmıştır. Birincisi göçmenlerin göçten önceki durumları ile ilgilidir. Buna göre göç hareketliliğinin özellikle 1980'den itibaren başladığı, 2001-2010 döneminde yoğunlaştığı, erkeklerin çoğunlukta olduğu, bekarların oranının yüksek olduğu, 21-30 yaş aralığında katılımların daha fazla olduğu, göçmenler arasında eğitim seviyesinin düşük olduğu, çiftçilerin ağırlıklı olduğu ve iş bulma amacı ile göçün ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. İkinci konuyu göç hareketliliğinin şekli oluşturmaktadır. Yapılan araştırmaya göre, en fazla tercih edilen ülkenin Almanya olduğu, bunda burada akraba ve tanıdık olmasının etkili olduğu, çoğunluğun yasal olmayan yol ile gittiği, kullanılan güzergahın genellikle Yunanistan üzerinden olduğu ve karayolunun tercih edildiği görülmektedir. Göçmenlerin göç ettikleri yerdeki durumları üçüncü konuyu oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre göçmenlerin önemli bir bölümünün yetişkin kategoride bulunduğu (15-64 yaş), büyük bir bölümünün evli olduğu, üç ve dört çocuklu ailelerin daha fazla olduğu, büyük bir kısmının 11-20 yıl arasında bu ülkede yaşadığı, önemli bir bölümünün işçi olduğu, çoğunluğunun oturum izni aldıkları ve ziyaret ve tatil şeklinde köy ile ilişkilerinin devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yurt Dışı Göç, Türkiye, Şanlıurfa, Hacılar Köyü

ABSTRACT

Migration is a phenomenon that continues from the emergence of mankind to the present day in order to have better living conditions. This mobility can be aimed at abroad as well as in the country. In this context, there is a certain amount of population migrating from Turkey in general and from the rural areas of Şanlıurfa in particular to European countries. In this study, the characteristics of migrations from the village of Hacılar to Bozova district of Şanlıurfa province were discussed. To understand this structure, a survey was conducted on the households to which the migration took place. The survey questions are also divided into three main sections. The first is related to the situation of immigrants before immigration. Accordingly, migration mobility started especially from 1980 and intensified in 2001-2010. Men are in the majority and the rate of singles is high. The participation of those in the 21-30 age range is high. It is concluded that the level of education among the immigrants is low, the farmers are predominant and the migration occurs for the purpose of finding a job. The second issue is the characteristics of migration mobility. According to the research, it is seen that the most preferred country is Germany, the fact that they are relatives and acquaintances is effective in this, the majority of them go illegally, the route used is usually over Greece and the road is preferred. The situation of the immigrants in the place where they migrated constitutes the third issue. According to the data obtained, a significant part of the immigrants are in the adult category (15-64 years old), the majority of them are married, there are more families with three and four children, the majority of them have lived in this country for 11-20 years, the majority of them are workers, the majority of them are workers. It was concluded that he received a residence permit and that his relations with the village in the form of visits/holidays continue.

Keywords: Abroad migration, Türkiye, Şanlıurfa, Hacılar Village

GİRİŞ

Göç, insan ile coğrafi çevre arasındaki ilişkiye ve bağa bağlı olarak (Ekici ve Tuncel, 2015: 9-10) insanoğlunun ortaya çıkışından günümüze kadar devam eden bir olgudur. Aradaki bağın zayıf olduğu, başka bir ifade ile, mekânın coğrafi özelliklerinin nüfusu yerinde tutma gücünün zayıf olduğu durumlarda göçler de ortaya çıkabilmektedir. Böylece insanın daha uygun şartlara sahip mekanlara yönelik bir hareketliliği başlamaktadır. Öyle ki, bu zayıflığın derecesi, göçün ortaya çıkması ile birlikte, göçün hızı ve yoğunluğunu da etkilemektedir. Buna karşın mekânın sahip olduğu uygun beşeri, ekonomik ve fiziki özellikler nüfusu bulunduğu yerde tutabilmekte ve göç hareketliliğini yavaşlatabilmektedir.

Veysi Günel¹

How to Cite This Article

Günel, V. (2023). "Şanlıurfa İlinde Yurt Dışına Yönelik Kırsal Göçlerin Özellikleri: Hacılar Köyü (Bozova) Örneği" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:118; pp:9887-9900. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.74164>

Arrival: 13 September 2023
Published: 31 December 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Prof. Dr. Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye. ORCID: 0000-0003-1946-2187.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde göçün çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bunu üç ana gruba ayırmak mümkündür (Şenol, 2018: 407-408; Atalay, 1992:310; Yılmaz, 2009:222) Birincisi itici nedenlerdir ki, insanın devamlı yaşadığı yerdeki olumsuz şartları ifade etmektedir. Bu durum hem şehirlerde hem de kırsal alanlarda görülmektedir. Şehirde nüfusun hızlı artışı sonucunda istihdamın aynı hızda gelişmemesi, işsizliğin artmasına ve göçe neden olmaktadır. Kırsal alanlarda ise özellikle tarım alanlarının genişleyememesi, verimin azalması, makineleşmenin artması ile işgücüne duyulan ihtiyacın azalması gibi faktörler ekonomik zorlukları beraberinde getirmektedir. Öte yandan itici göçler sadece ekonomik değil, aynı zamanda siyasi, demografik ve çevresel şartlara (güvenlik, deprem, kuraklık, vs.) bağlı olarak da belirebilmektedir. İkinci ana neden çekici faktörlerden oluşmaktadır. İnsanların bulunduğu mekândan ayrılmasına neden olan zorlayıcı özelliği sahip itici faktörler ile birlikte, hedeflenen yerin olumlu özelliklerini ifade eden çekici faktörler de göçte önemli oranda etkili olmaktadır. Bu bağlamda çekici faktörler, başta sanayi olmak üzere ekonomik faaliyetlerin varlığı ve çeşitliliği ile eğitim, güvenlik, rekreasyon olanakları gibi unsurlardan oluşan iyi yaşam koşulları çekici faktörleri oluşturmaktadır. Üçüncü faktör ise göç hareketliliğinde çıkılan yer ile hedeflenen yer arasındaki bağlantıyı sağlayan, başka bir ifade ile, göçü hızlandıran faktör olarak nitelendirilen iletici faktörlerdir. Bunlar da haberleşme ve ulaşım imkanlarının artması, demokratikleşme, seyahat özgürlüğünün genişlemesi ve hemşehricilik unsurunun etkisi şeklinde değerlendirilebilir (Çelik, 2006) Şunu da ifade etmek gerekir ki, gerek ülke içine, gerekse ülke dışına yönelik göçlerde, itici faktörler ile çekici faktörler arasındaki farkın boyutu aynı zamanda göçlerin boyutunu da etkilemektedir.

Yukarıda ele alınan nedenler sonucunda Türkiye’de iç göçler yoğun bir şekilde görülürken, özellikle siyasi ve ekonomik faktörlerin etkisiyle, yurt dışına göçler de yaşanmaktadır. Bu bağlamda Cumhuriyet Döneminde 1923 yılında Lozan Antlaşması ile Türkiyeli Rumlarla Yunanistanlı Türklerin mübadelesi şeklinde başlayan yurt dışı göçler sonraki dönemlerde de farklı şekillerde devam etmiştir. Düzenli, yoğun ve çoğunluğu resmi yollar ile devam eden bu göçler, 1950’li yıllarda İsrail’e, 1960-1970 yılları arasında başta Almanya olmak üzere Avrupa ve Avustralya, Kanada ile ABD’ye, 1970’li yıllarda Ortadoğu ve Kuzey Afrika’ya, Sovyetler Birliğinin dağılması sonrasında da 1990’lı yıllarda Türki Cumhuriyetlerine yönelik olmuştur (Özgür, 1998:53-56; Şimşek, 2020:262-269). Günümüzde ise Türkiye’deki göç hareketliliği önemli oranda değişime uğramaya başlamıştır.

Bu bağlamda Türkiye düzenli-düzensiz göç vermeye devam ederken, çeşitli nedenler ile önemli oranda düzensiz göç alma ile de karşı karşıya kalmaktadır. Yabancı ülkelere hedef ülke olan Türkiye’ye yönelik yoğun göç hareketliliğinin çeşitli siyasi, coğrafi ve ekonomik nedenleri bulunmaktadır. Komşu ülkelerdeki siyasi belirsizlik ve iç savaşlar, ülkenin özel konumu yani doğu-batı ve kuzey-güney yönünde bir geçiş köprüsü rolü oynaması, Türkiye’nin ekonomik yapısının komşu ülkelere göre iyi olması ve çeşitli ülkelere Avrupa’ya yönelik göçlerin bir bölümünün, sınırda karşılaşılan zorluklar sonucunda, Türkiye’ye yönelmeleri bu nedenlerin başlıcalarıdır (Deniz, 2014:184-185).

Bununla birlikte, yukarıda da ifade edildiği gibi, bu uluslararası göç hareketliliğinde Türkiye aynı zamanda transit ülke konumundadır. Öyle ki, siyasi ve ekonomik problemlerin olduğu ülkelere çıkan bu düzensiz göçlerin ana hedefinin Avrupa ülkeleri olduğu belirtilmektedir. Yasal olmayan bu göçlerin yoğunlaşmasında, çıkılan ülkenin olumsuz şartları yanı sıra, hedef ülkedeki göçmenler ile ilgili değişen şartlar da etkili olmaktadır. Nitekim Batı Avrupa işgücü piyasalarının 1970’lerdeki petrol krizinden sonra dışarıya kapanması ve yasal yollardan gelenlere verilen izinlerin kısıtlanması, Avrupa’ya yapılan iltica başvurularını arttırmış, iltica ile ilgili düzenlemelerin katılaşması ise insanları yasal kanallar dışındaki yollar ile göçe yöneltmiştir (Toksöz, 2006: 112 ve Koser, 2002:72-73’e atfen Bodur Ün ve Paydak: 190). Bu bağlamda yasal olmayan ve birçok engeli/zorluğu bulunan bu göç hareketliliğinde göçmen kaçakçılığı büyük rol oynamakta ve bu yöntem ile göçmenler çeşitli kaçak yollar ile Avrupa’ya ulaşmaktadırlar. Nitekim Uluslararası Terörizm ve Sınır Aşan Suçlar Araştırma Merkezi (UTSAM) tarafından yapılan araştırmada (2012), yasadışı göçmenlerin %85 kadarının sınır geçişlerinde göçmen kaçakçılarından yardım aldıkları tespit edilmiştir (Akbaş, 2014:212).

Hedef ülke ve transit ülke olma özelliği dışında Türkiye, aynı zamanda Avrupa ve çeşitli ülkelere gerek yasal, gerekse yasal olmayan yollarla göç de vermektedir. Ancak ifade etmek gerekir ki, gerçekleşme şekli bağlamında söz konusu hareketlilik önemli değişime uğramıştır. 1950-1980 döneminde işçi göçü ve sonrasında aile birleşmeleri şeklinde olan göçe, Avrupa’daki ekonomik kriz ve işçi alımının durdurulması ve belli mesleklerle sınırlandırılması sonucunda 1980’li yılların başında yoğun olarak yasal olmayan göçler de eklenmiştir (Şahin Kütük, 2015: 629). Bu bağlamda uluslararası göçlerde ister kaynak ülke, ister transit ülke, isterse hedef ülke (Deniz, 2014) konumunda olsun, Türkiye günümüzde her zamankinden daha fazla göçlere konu olmaktadır. Nitekim 2016 yılında yurt dışından Türkiye’ye gelen göç 380.921 iken, yıllara göre sürekli artışın sonucunda, 2019 yılında 677.042’ye ulaşmıştır. 2019 yılında yurt dışından gelen nüfusun 98.554’ünü Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) vatandaşları, 578.488’ini ise yabancı uyruklu nüfus oluşturmaktadır. Yabancı uyruklu göçmenler de çeşitli ülke vatandaşlarını

kapsamaktadır. Buna göre Irak (%14.5), Türkmenistan (%13.8), Afganistan (%8.2), Suriye (%7.5) ve İran (%7.3) vatandaşları başta gelmektedir (TUİK, 2021. Uluslararası Göç İstatistikleri).

Göç alırken bir taraftan da göç veren Türkiye'den, 2016 yılında yurt dışına yönelik 177.960 kişilik göç oluşmuştur. Bu miktar önemli oranda artarak 2019 yılında 330.289'a yükselmiştir (TUİK, 2021. Uluslararası Göç İstatistikleri). 2019 yılına göre verilen toplam göçün 84.863'ü Türk vatandaşları, 245.426'sı ise yabancı uyruklu nüfustur. Buna göre yurt dışına gidenlerin %25.7'si Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından oluşmaktadır.

Türkiye'den göç eden yabancı uyruklu nüfus içinde ilk sırayı %23,9 ile yine Irak vatandaşları almaktadır. Irak'ı, %7,3 ile İran, %6,8 ile Afganistan, %6.0 ile Azerbaycan ve %5,7 ile Türkmenistan vatandaşları takip etmiştir. Bu sıralama ve oranlar Türkiye'nin göç aldığı ve verdiği yabancı göçmenlerin çoğunlukla aynı ülke vatandaşlarından oluştuğunu ve dolayısıyla göç hareketliliğinde önemli bir transit ülke olduğunu ortaya koymaktadır.

Bütün bu göç hareketliliği sonucunda Türkiye'de belli bir miktarda yabancı uyruklu nüfus birikmiştir. 2021 yılı verilerine göre, Türkiye'de, geçici koruma statüsüyle ülkede bulunan Suriyeliler hariç, toplam 1.792.036 yabancı bulunmaktadır. Bu sayıda bazı ülke vatandaşları ön plana çıkmaktadır. Nitekim toplam göçmenlerin 322.015 'i (%17.97) Irak, 183.567'si (%10.24) Afganistan, 128.883'ü (%7.19) İran, 123.965'i (%6.92) Türkmenistan, 104.554'ü Suriye (%5.83), 102.592'si (%5.72) Almanya kaynaklıdır. Aynı şekilde bir bölümü orada doğmak suretiyle Avrupa'da da belli miktarda göçmen Türk vatandaşı nüfusunda artış olmuştur. 2011 yılı verilerine göre Avrupa'da yaşayan Türk nüfusunun bulunduğu ilk on ülke sırasıyla Almanya (2.502.000), Fransa (541.000), Hollanda (384.000), Belçika (160.000), İsviçre (120.000), Avusturya (112.150), Britanya (79.000), Danimarka (55.000), İsveç (39.000) ve İtalya (29.000) olup, tüm kıtadaki Türkiye kökenlilerin sayısının 5.0-5.5 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir. (Erdoğan, 2015: 115-116; T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2011:3).

Yukarıdaki miktara sahip Avrupa'daki Türklere yönelik 2011 yılında yapılan ve araştırma kapsamında 4051 kişi ile (%61.5'i erkek, %38.5'i kadın) gerçekleştirilen görüşmede kişilerin özellikleri belirlenmiştir. Buna göre anket yapılanların % 85'inin 10 yıldan fazla bir süredir Avrupa'da yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların %71.3'ü evli olup, önemli bir bölümü (%32.0) 35-44 yaş aralığındadır. %77.2'si ilköğrenim, orta öğrenim ve lise öğrenime sahiptirler. Görüşülen kişilerin meslek dağılımlarında işçilerin belirgin bir üstünlüğü vardır (%40.2). Öte yandan göçmenlerin %47.6'sı Almanya'da yaşamaktadır. Bu nüfus içinde %19.3'lük oran ile en fazla bulunma dönemi 16-20 yıl arasındadır. Türklerin %49.4'ünün oturma iznine sahip, %25.3'ü çifte vatandaşlığı, %19.6'sı yaşadığı ülkenin vatandaşlığına sahiptir. %16.5'inin geliri yok, %18.0'inin geliri 1501-2000 euro arasındadır. %56.5'i her yaz tatilinde Türkiye'ye gelmekte, geldiğinde çoğunluğunun (%47.7) kalma süresi 21-30 gün arası olmaktadır. %34.8'inin çocuk sayısı 2'dir (T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2011).

Şanlıurfa ilinden de gerek şehirselle gerekse kırsal alanlardan çeşitli dönemlerde farklı miktarlarda yurt dışına veya yurt dışından Şanlıurfa iline yönelik göç akımı olduğu görülmektedir (Tablo 1). Bu bağlamda dikkat çeken husus gelenlerin gidenlerden daha fazla olmasıdır. Nitekim 2016 yılında çeşitli ülkelere toplam 3.453 kişi gelirken, yurt dışına göç edenlerin sayısı 1.570 kişi olmuştur. Benzer durum, aradaki fark değişmekle birlikte, diğer yıllarda da devam etmiştir. Dikkat çekici diğer husus ise gelen ve giden göçmenlerin milliyetleri ile ilgilidir. Buna göre, gelen göçmenler içinde yabancı uyrukluların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır. Gidenlerde ise durum değişmekte, 2019 yılı hariç, diğer yıllarda göç eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yabancı uyruklulardan daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Şanlıurfa İline Yurt Dışından Gelen ve Giden Göçmenler

Yıllar	Gelen			Giden		
	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı	Yabancı uyruklular	TOPLAM	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı	Yabancı uyruklular	TOPLAM
2016	883	2.570	3.453	1.234	336	1.570
2017	1.039	3.540	4.579	1.507	1.002	2.509
2018	1.130	3.545	4.675	1.673	902	2.575
2019	836	3.359	4.195	1.339	2.495	3.834

Kaynak: TUİK Uluslararası Göç İstatistikleri, 2021.

Araştırma alanını oluşturan Hacılar köyü de yurt içi ve dışına önemli oranda göç vermektedir. Hacılar köyü Şanlıurfa ilinin Bozova ilçesine bağlı bir yerleşmedir (Harita 1). Yerleşmenin bulunduğu alanda, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin genel morfolojik karakterine bağlı olarak, en fazla alanı platolar oluşturur. Güneye doğru çok hafif eğimli olan bu platoların önemli bir kısmı Üçüncü Zaman sonlarından itibaren karasallaştıkları için henüz yeterli derecede aşınmadıklarından üzerlerindeki toprak kalınlığı azdır. (Güzel, 2020:198). Hacılar köyü de kireç taşından oluşan Baziki Platosu üzerinde bulunan Yaylak Ovasının güneybatısında yer almaktadır. Söz konusu

ovanın (Yaylak Ovası) toprakları kireç bakımından zengin, organik madde bakımından yetersizdir. Ovanın toprak verimliliğini kısıtlayan en önemli özellik topografya ve toprağın sığ oluşudur. Toprak derinliğini sınırlayan en büyük etken ise tabanda yer alan kireçtaşı kayalarındır (Sağlam, Şen, vd., 2011:46-47).

Harita 1: Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

Şanlıurfa ilinde genel olarak tarım alanları, yer şekillerinin oluşumuna bağlı olarak plato yüzeyindeki düzlüklerde ve güneydeki ovalarda kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan yoğunlukları itibariyle doğu, orta ve batı olmak üzere üç kuşak şeklinde sıralanmaktadır. Araştırma alanının oluşturan Hacılar Köyü üçüncü kuşak üzerinde yer almaktadır. Üçüncü kuşak, Bozova ilçesi sınırları içinde kalan karstik karakterli Yaylak Ovası ve çevresi ile Suruç ilçesi sınırları içinde yer alan ve aynı isimle anılan alüvyonlu malzeme ile örtülü Suruç Ovası ve bu ovanın kuzeyindeki plato yüzeyinde yer alan düzlüklerden oluşmaktadır. Bu kuşakta Yaylak ve Suruç ovaları ve yakın çevresindeki tarım alanları, diğer kuşaklara nazaran çok sayıda tepe, sırt ve dağlık alanlarla sınırlandırılmaktadır. Bu kuşağın özellikle Birecik-Halfeti arasında kalan alanlarında, çok yoğun bir şekilde fıstık ve üzüm bağları dikkat çeker (Benek, Şahinalp, vd, 2008:63-64). Şanlıurfa ilinde dikili tarım alanlarının neredeyse tamamını antepfıstığı ile bağ tarım alanları oluşturmaktadır. Dikili alanlar, Şanlıurfa ilinin daha çok batısında yer alan Birecik-Halfeti Platosu'ndaki Halfeti ilçesi (% 58,9) ile Birecik ilçesi (% 46,5) ve kısmen de Urfa-Bozova Platosu'nun kuzeyindeki Bozova ilçesinde (% 18,9) bir dağılım göstermektedir (Benek, 2006:72).

Tablo 2: Hacılar Köyü, Şanlıurfa İli ve Türkiye Nüfusunun Toplamı ve Yıllık Artış Hızı (%)

Yıllar	Hacılar Köyü		Şanhurfa İli		Türkiye	
	Nüfus miktarı	Yıllık artış hızı	Nüfus miktarı	Yıllık artış hızı	Nüfus miktarı	Yıllık artış hızı
1935	443	-	229.614	-	16.158.018	-
1940	422	-9,71	245.398	13,30	17.820.950	19,59
1945	482	26,59	263.855	14,50	18.790.174	10,59
1950	582	37,71	298.394	24,60	20.947.188	21,73
1955	529	-19,10	348.199	30,87	24.064.763	27,75
1960	550	7,79	401.919	28,70	27.754.820	28,53
1965	563	4,67	450.798	22,95	31.391.421	24,63
1970	667	33,90	538.131	35,42	35.605.176	25,19
1975	635	-9,83	597.277	20,86	40.347.719	25,01
1980	582	-17,43	602.736	1,82	44.736.957	20,65
1985	676	29,94	795.034	55,38	50.664.458	24,88
1990	802	34,18	1.001.455	46,16	56.473.035	21,71
2000	1.091	30,77	1.443.422	36,56	67.803.927	18,29
2007	915	-25,13	1.523.099	7,68	70.586.256	5,75
2008	1.011	99,77	1.574.224	33,02	71.517.100	13,10
2009	1.065	52,03	1.613.737	24,79	72.561.312	14,50
2010	1.066	0,94	1.663.371	30,29	73.722.988	15,88
2011	1.038	-26,62	1.716.254	31,30	74.724.269	13,49
2012	1.024	-13,58	1.762.075	26,35	75.627.384	12,01
2013	984	-39,85	1.801.980	22,39	76.667.864	13,66
2014	986	2,03	1.845.667	23,95	77.695.904	13,32
2015	948	-39,30	1.892.320	24,96	78.741.053	13,36
2016	974	27,06	1.940.627	25,21	79.814.871	13,55
2017	947	-28,11	1.985.753	22,99	80.810.525	12,40
2018	941	-6,36	2.035.809	24,90	82.003.882	14,66
2019	944	3,18	2.073.614	18,40	83.154.997	13,94
2020	928	-17,09	2.115.256	19,88	83.614.362	5,51

Kaynak: DİE, 1927-2000 Genel Nüfus Sayımları; TÜİK, 2007-2020 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verileri.

Bozova ilçesi Yaylak bucağına bağlı Hacılar köyünün nüfusunda 1935-2020 yılları arasında önemli değişimler olmuştur. Nitekim tabloya bakıldığında, 1935 yılında 443 olan köy nüfusunun 2020'de 928'e ulaştığı görülür. Bununla birlikte gerek toplam nüfus, gerekse yıllık artış hızında dönemler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı dönemlerde nüfus azalmakta ve dolayısıyla yıllık artış hızı da azalmaktadır (Tablo 2). Bu bağlamda, doğumların yüksek olduğu bölgenin aksine köyde nüfus miktarında kaybın yaşanması ve yıllık artış hızının il ortalamasından düşük olması, köyden il dışı ve ülke dışına yönelik göçlerin boyutunu ortaya koymaktadır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, yukarıda kısaca fiziki ve nüfus özelliklerinden bahsedilen Hacılar köyünden yurt dışına yönelik göçler ele alınmıştır. Belli dönemlerde meydana gelen bu göçlerin genel yapısı/özellikleri ana konuyu oluşturmaktadır. Bu bağlamda daha önce göç etmiş olan kişilerin köyde halihazırda yaşayan yakınlarına 2021 yılının Ocak-Şubat döneminde çeşitli soruları içeren anket uygulanmıştır. Söz konusu anketin soruları da üç ana gruptan oluşmaktadır. Göçmenlerin göç etmeden önceki durumları birinci grubu oluşturmaktadır. İkinci grup sorular göç hareketliliğinin şekli ile ilgilidir. Üçüncü gruptaki sorular göçten sonra yurt dışındaki durumlarını kapsayan sorulardan oluşmaktadır.

BULGULAR

Göçün Ortaya Çıkış Özellikleri/Göç Etmeden Önceki Durum

Göçün Yoğunlaşma Dönemi

Köyden yurt dışına verilen göçün yıllara göre dağılımı incelendiğinde belli özelliklerin olduğu dikkat çekmektedir. İlk özellik göçün başladığı dönem ile ilgilidir. Buna göre ilk göçün 1980 yılında başladığı anlaşılmaktadır (Tablo 3). Bu dönemde göç edenlerin sayısı 9 kişidir.

Tablo 3: Yıllara Göre Göçe Katılım Sayısı ve Oranı

DÖNEMLER		GÖÇMEN	
		Sayı	Pay (%)
1980-1990	1980	9	3,75
	1984	1	0,42
	1985	1	0,42
	Toplam	11	4,58
1991-2000	1993	5	2,08
	1994	2	0,83
	1995	2	0,83
	1996	2	0,83
	1997	2	0,83
	1998	5	2,08
	1999	23	9,58
	2000	7	2,92
Toplam	48	20,00	
2001-2010	2001	10	4,17
	2002	11	4,58
	2003	5	2,08
	2004	19	7,92
	2005	17	7,08
	2006	6	2,50
	2007	6	2,50
	2008	7	2,92
	2009	10	4,17
	2010	15	6,25
	Toplam	106	44,17
2011-2020	2011	10	4,17
	2012	11	4,58
	2013	4	1,67
	2014	6	2,50
	2015	7	2,92
	2016	12	5,00
	2017	10	4,17
	2018	8	3,33
	2019	6	2,50
	2020	1	0,42
	Toplam	75	31,25
GENEL TOPLAM		240	100,00

Diğer bir özellik de, başlangıç dönemini oluşturan 1980 yılından itibaren göç hareketliliğinin 10 yıllık dönemlere ayrılmasında görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, en fazla göçün 2001-2010 döneminde (106 kişi), en az göçün ise 1980-1990 döneminde (11 kişi) olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte onar yıllık dönemlerde tek yıllarda bazı kesintiler olduğu da görülmektedir. Özellikle onar yıllık ilk iki dönemde yıllar arasında bazı kesintiler dikkat çekmektedir. Örneğin 1980-1990 döneminde sadece 3 yıl dışarıya göç verilmiştir. 1991-2000 döneminde kesinti daha az olmuş, sadece ilk üç yılda her hangi bir göç hareketi oluşmamıştır. 2001 yılının başlangıç oluşturduğu üçüncü (2001-2010) ve sonraki dönem olan 2011-2020 döneminde ise herhangi bir kesinti olmamıştır.

Dönemlere bakıldığında en fazla göçün 106 kişi ile 2001-2010 dönemi olduğu görülmektedir. 1980-2020 yılları arasında toplam 240 kişiden oluşan göçün %44,17'si bu dönemde gerçekleşmiştir. En az göçmen ise göçün başladığı dönem olan 1980-1990 dönemidir. Bu dönemde dışarıya sadece 11 kişilik göç verilmiştir (%4,58). 1991-2000 döneminde verilen göç ise toplam 48 kişidir (%20,00). 2011-2020 döneminde toplam göçmen sayısı 75 kişi olmuştur (%31,25). Bu bağlamda yani dönem bazlı değerlendirildiğinde, 1980 yılında başlayan göçün 2001-2010 dönemine kadar arttığı, daha sonra ise düştüğü anlaşılmaktadır.

Yıllara göre göç verilen miktar da değişim göstermiştir. En az göçün verildiği yıllar 1'er göçmen ile 1984, 1985 ve 2000 yılı olmuştur. En fazla göçün verildiği ilk üç yıl ise 1999 (23 kişi), 2004 (19 kişi) ve 2005 (17 kişi) yılı olmuştur.

Cinsiyete Göre Göçmenlerin Dağılımı

Köyden yurt dışına çeşitli nedenler ile göç edenlerin cinsiyetleri bağlamında da farklılık görülmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, ailenin geçimini üstlenmeleri, daha rahat hareket etmeleri ve sağlık/güvenlik/yolculuk konusunda çok endişeli olmamaları nedeniyle, doğal olarak 240 kişilik göçmen kitlesi içinde erkeklerin oranı

oldukça fazladır. Nitekim %80'lik erkek oranı göçe katılımda kadınların ne kadar düşük olduğunu (%20) göstermektedir. Öte yandan kadın oranının düşüklüğü özellikle ilk 20 yılda daha belirgindir. Gerçekten de göçe genel katılımın düşüklüğünün de (toplam 11 kişi) bir sonucu olarak 1980-1990 döneminde kadın katılımı yok iken, 1991-2000 döneminde 48 kişinin sadece 6'sı (%12.5) kadındır. Katılımın en fazla olduğu dönem ise %24.53 ve 26 kişi ile 2001-2010 dönemi olmuştur (Tablo 4). Göçün başladığı ilk dönemde göç edenler içinde kadın göçmen bulunmaması ve genel toplamdaki katılım oranının %20 olmasının yanı sıra, kadınların göç hareketliliğine katıldığı dönemin ikinci döneme denk gelmesi de dikkat çekmektedir. 1997 yılında ilk kez köyden kadın göçü olup, bu sayı da sadece 1 kişidir. Bu yıldan sonra göçler içindeki kadın göçmenin varlığı az sayıda da olsa devam etmiş, sadece 2003 ve 2020 yılında kesintiye uğramıştır.

Sonuç olarak ulaşımın kolaylaşması, maliyetinin azalması, kaçak yolla gidişlerin artması, köyden evlenmelerin olması, daha önce göç edenlerin aile bireylerini yanına alması gibi durumlar kadınların göçe katılma oranını etkileyen faktörler olmuştur.

Tablo 4: Cinsiyete Göre Göçe Katılanların Dağılımı

DÖNEM	Erkek		Kadın		TOPLAM
	Sayı	%	Sayı	%	
1980-1990	11	100,00	-	0,00	11
1991-2000	42	87,5	6	12,50	48
2001-2010	80	75,47	26	24,53	106
2011-2020	59	78,67	16	21,33	75
TOPLAM	192	80,00	48	20,00	240

Yaşa Göre Dağılım

Yurt dışına göç eden nüfusun göç ederken bulunduğu yaşa bakıldığında 50 yaşına kadar olan yaş aralığında göçmen olduğu görülmektedir. Ancak 10'ar yıllık yaş grupları içinde özellikle 21-30 yaş aralığı ağırlıklıdır. Nitekim 240 göçmenin 141'i (%58.8) orta yaş içinde sayılan 21-30 yaş diliminde bulunmaktadır. Bu kesimin iş bulma çağında olması ve çoğunlukla işsiz olması bu duruma neden olmuştur. Dikkat çeken husus hem erkek, hem de kadın göçünde en fazla yığılmanın bu grupta olmasıdır. Bu yaş grubundan sonra göçmenlerin sayısı gittikçe düşmektedir. Yaş grubundaki ikinci yığılma 50 kişi ile 11-20 yaş grubundadır. Bu yoğunlukta da önceden göç eden erkek nüfusun ailesini yanına alması ile ilgili olsa gerektir. En düşük orana sahip olan yaş grupları ise 41-50 ile 0-10 yaş aralıklarındaki gruptur (Tablo 5).

Tablo 5. Yaşa Göre Göçmenlerin Dağılımı

YAŞ	CİNSİYET		TOPLAM
	Erkek	Kadın	
0-10	9	3	12
11-20	45	5	50
21-30	109	32	141
31- 40	20	4	24
41-50	9	4	13
TOPLAM	192	48	240

Medeni Duruma Göre Dağılım

Göç edenlerin göç ettikleri dönemde medeni hallerine bakıldığında bazı özellikler dikkat çekmektedir. Öncelikle toplam sayısı 240 olan göçmenlerin önemli bir kısmının (188) göç ettiği dönemde bekar olduğu anlaşılmaktadır. Evli olanların sayısı ise 52'dir. Öte yandan medeni hal bağlamında erkek ile kadın cinsiyetleri arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Erkeklerde bekarlar ağırlıklı iken, kadınlarda evliler daha fazladır. 192 erkek göçmenin 177'si bekar, 15'i ise evli iken göç etmiştir. Buna karşın kadınlarda farklı bir durum görülmektedir. Nitekim yurt dışına göç eden 48 kadının 37'si evli, 11'i ise bekar iken göç etmiştir. Kadınların fazla olmasının temel nedeni aile birleşmeleridir. Gerek daha önce göç eden evli erkeğin daha sonra eşini yanına alması, gerekse göç ettikten sonraki dönemlerde köyden evlenmesi suretiyle eşini yanına alması nedeniyle kadınlar içinde evli kadınların oranı daha yüksek olmaktadır. Bekar olan kadınların göç etmesi ise, çoğunlukla aile göçü veya evli erkeğin, içinde bekar kızların da bulunduğu çocuklarını yanına alması şeklinde olmuştur.

Tablo 6: Göçmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Cinsiyet	Medeni Hal		TOPLAM
	Bekar	Evli	
Erkek	177	15	192
Kadın	11	37	48
TOPLAM	188	52	240

Eğitim Durumuna Göre Dağılım

Göç edenlerin genelde sahip oldukları düşük sosyo-ekonomik profil, eğitim seviyesi bağlamında, çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu seviyenin ilk göstergesi/ölçütü okuma-yazma bilme durumu ile ilgilidir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde toplam 240 göçmen içinde, 6'sı erkek olmak üzere, toplam 9 kişinin okuma-yazma bilmediği görülmektedir.

Tablo 7: Göçmenlerin Eğitim Seviyesine Göre Dağılımları

Okuma-yazma durumu			
	Okuma-yazma bilen	Okuma-yazma bilmeyen	TOPLAM
Erkek	186	6	192
Kadın	45	3	48
TOPLAM	231	9	240
Mezun olunan okul			
	Erkek	Kadın	TOPLAM
İlkokul mezunu	20	10	30
Ortaokul mezunu	160	35	195
Lise mezunu	4	-	4
Üniversite mezunu	2	-	2
Okuma-yazma bilmeyen	6	3	9
TOPLAM	192	48	240

Bununla birlikte eğitim seviyesinin ikinci ve en önemli göstergesi göçmenlerin bitirmiş olduğu okul ölçütüdür. Buna göre okuma yazma bilenlerin sayısının fazla olmasına rağmen, bitirilen okulun seviyesinin düşük olduğu Tablo 7'den anlaşılmaktadır. Gerçekten de okuma-yazma bilen göçmenlerin 195'inin ortaokul, 30'unun ilkokul mezunu olması bu durumu daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Lise mezunu göçmenlerin sayısının 4, üniversiteyi bitirenlerin sayısının da sadece 2 olması, göçün genel özelliklerinden olan, eğitim seviyesi daha düşük olanların daha fazla ekonomik göçe rağbet ettikleri özelliğinin burada da ortaya çıktığının bir göstergesidir.

Meslek ve Yapılan İşe Göre Dağılım

Gerek yurt içi, gerekse yurt dışına yönelik göçlerin genel anlamda ekonomik nedenlere bağlı olması, başka bir ifade ile göçmenlerin herhangi bir işe sahip olmaması veya düşük gelirli bir mesleği olması durumu araştırma alanında da görülmektedir. Ele alınan köyde, kırsal alan olmasının da bir sonucu olarak, göç edenler arasında çiftçilerin (106 kişi) ağırlıklı olduğu görülmektedir. Kırsaldaki tarımsal faaliyetlerin sorumlusu erkek olduğu için de bu sayının tümü erkek nüfustan oluşmaktadır. 240 göçmenden 76'sı ise herhangi bir işe sahip değildir. Göç eden erkeklerin 10'u da öğrenci statüsündedir. Kadınlar içinde ise ev hanımları ön plana çıkmakta, 11 adet de kız öğrenciye rastlanmaktadır (Tablo 8). İş durumu ile ilgili bu özellikler gerçekte göçün ortaya çıkma nedenlerini de gözler önüne sermektedir. Öte yandan kadınların tümünün ev hanımı olması, yetişkin erkeklerde de çiftçi ve işsizlerin fazla olması köyden yurt dışına göç edenlerin gelir durumu hakkında da bilgi vermektedir. Nitekim çiftçilerin belli bir sabit gelire sahip olmadıkları ve düşük olan yıllık gelirinin de tarımsal faaliyetlerdeki verime göre değiştiği de bir gerçektir.

Tablo 8: İş Durumuna Göre Göçmenlerin Dağılımı

İş Durumu	Erkek	Kadın	TOPLAM
Çiftçi	106	-	106
Ev Hanımı	-	37	37
Öğrenci	10	11	21
İşsiz	76	-	76
TOPLAM	192	48	240

Öte yandan çiftçi olan erkek nüfusun az bir bölümü tarımsal faaliyetlerde kullanmak üzere araziye sahiptir. Çiftçilik ile geçimini sağlayan 106 erkeğin 25'i, özellikle babalarından kalma, ama çok fazla getirisi olmayan yani köyde nüfusu tutacak, başka bir ifade ile, göç etmesini engelleyecek kadar getirisi olmayan ve çeşitli büyüklükte olan tarımsal araziye sahiptir. Kadınların ise tümü ev hanımı olup, herhangi bir arazi veya gayrimenkule sahip değildir.

Göçe Katılmada Etkili Olan Faktörler

Göç hareketliliğini asgariye indirmek için çeşitli tedbirleri almak bağlamında göçün nedenlerini ortaya koymak önemlidir. Bu bağlamda köyden yurt dışına yönelik göçlere katılımında belirli faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Doğal olarak bunların başında ekonomik nedenler (iş bulma) gelmektedir. Nitekim 240 göçmen nüfusun 175'i iş bulma amacıyla çeşitli ülkelere göç etmişlerdir (Tablo 9). Çoğunluğu orta yaşlı olan 37 kadın da evlilik amacıyla yani aile birleşmesi bağlamında bu hareketliliğe katılmıştır. Bunun dışında 28 kız ve erkek çocuğu da daha önce göç etmiş olan baba veya annesinin yanına gitmek için yer değiştirmiştir.

Tablo 9: Cinsiyet ve Göç Nedenine Göre Dağılım

Göçün nedeni	Erkek	Kadın	Kız ve Erkek Çocukları	TOPLAM
İş bulma	175	-	-	175
Evlilik	-	37	-	37
Anne-babanın yanına gitme	-	-	28	58
TOPLAM	175	37	28	240

Göç Hareketliliğinin Şekli

Göçün Akım Yönü

Köyden yurt dışına göç edenlerin hedefledikleri ülkelere bakıldığında ilk dikkat çeken husus çok çeşitliliğin olmadığıdır. Başka bir ifade ile özellikle bir ülke üzerinde yoğunlaşma görülmektedir. Doğal olarak da bu ülke Almanya'dır. Nitekim göç eden 240 kişiden 229'u bu ülkeye gitmiştir. Bu ülkelerde daha önceki dönemlerde göç etmiş tanıdık ve akrabalarının olması bu göç akımında güçlü bir şekilde etki etmiştir. Aile birleşmelerinin de bu göç hareketliliğinde görülmesi, yani eşlerinin Almanya'da bulunması, aynı zamanda kadınların özellikle Almanya'ya göç etmelerine neden olmaktadır. Almanya'yı Fransa (6 kişi), İtalya (3 kişi) ve Kanada (1 kişi) takip etmektedir.

Tablo 10: Göçmenlerin Tercih Ettiği Ülkelerin Dağılımı ve Etkili Olan Faktörler

Cinsiyet	Göç edilen ülke				TOPLAM
	Almanya	Fransa	İtalya	Kanada	
Erkek	182	6	3	1	192
Kadın	47	-	-	1	48
TOPLAM	229	6	3	2	240
Tercih nedeni	Göçün akım yönünde etkili olan faktörler				TOPLAM
	Erkek	Kadın	Çocuklar		
Akraba ve tanıdık olması	175	1	-		176
Eşin olması	-	36	-		36
Anne ve babanın orada olması	-	-	28		28
TOPLAM	175	37	28		240

Gidiş Şekli

Köyden yurt dışına göçün yapısının anlaşılmasında gidiş şekli de ayrı bir öneme sahiptir. Bu açıdan değerlendirildiğinde her ne kadar resmi yani yasal yol ile göçmenler söz konusu olsa da önemli bir bölümünün kaçak yol ile köyden ayrılıp yurt dışına göç ettiği görülmektedir. Nitekim toplam 240 göçmenin 122'si yasal olmayan yollar ile göç etmiştir. Öte yandan bu durum cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Dikkat çeken husus erkeklerde kaçak yol ile gidenler ağırlıklı iken, kadın ve çocuklarda yasal yol ile göç edenlerin fazla olmasıdır. Göç eden toplam 175 erkek göçmenin 113'ü yasal olmayan yolu kullanırken, kadın ve çocuklardaki rakam sadece 9 kişidir (Tablo 11). Erkeklerin göç etme nedeninin ekonomik, kadın ve çocukların ise çoğunlukla aile birleşmelerinin olması bu sonucu doğurmuştur.

Tablo 11: Göçmenlerin Yasallık Durumuna Göre Gidiş Şeklinin Dağılımı

Gidiş şekli	Erkek	Kadın	Çocuk	TOPLAM
Yasal yol ile	62	34	22	118
Yasal olmayan yol ile	113	3	6	122
TOPLAM	175	37	28	240

Kullanılan Güzergâh ve Ulaşım Türü

Gerek kaçak, gerekse yasal yol ile göç edenlerin farklı güzergâh ve ulaşım araçlarını kullandıkları görülmektedir. Kullanılan güzergâh bağlamında göçler dört farklı güzergâha ayrılabilir. Birincisi hedeflenen ülkeye doğrudan yapılan göçtür. 240 göçmenden 109'unun hedef ülkeye doğrudan göç ettikleri görülmektedir. Bunlardan 68'i erkek, 41'i kadındır. Yasal yol ile göç edenlerin önemli bir bölümünün bu şekilde, yani gidilen ülkeye doğrudan göç ettikleri ifade edilebilir. 240 göçmenin 109'unun Yunanistan, 15'inin İtalya ve 7'sinin de Bulgaristan güzergâhını kullanarak özellikle Almanya'ya gittikleri görülmektedir. Özellikle yasal olmayan yollar ile gidenlerin güzergâhı, kaçak yol ile Avrupa'ya göçmenleri ulaştırılan araçlara ve onların daha uygun görmüş oldukları güzergâha göre değişmektedir. Hedeflenen ülkeye gidiş şekli ve göçün yasal olup olmama durumu, kullanılan ulaşım türünü de

etkilemektedir. Nitekim göçmenlerin önemli bir kısmının kaçak olması karayolu ile gidenlerin de fazla olmasına yol açtığı belirtilebilir. Öyle ki, 240 göçmenin 120'si karayolu, 109'u havayolu ve 11'i de demiryolunu kullanmıştır (Tablo 12).

Tablo 12: Göçmenlerin Tercih Ettiği Ülkeler ve Etkili Olan Faktörler

Kullanılan güzergah			
	Erkek	Kadın	TOPLAM
Doğrudan hedef ülkeye	68	41	109
Yunanistan üzeri	102	7	109
İtalya üzeri	15	-	15
Bulgaristan üzeri	7	-	7
TOPLAM	192	48	240
Kullanılan ulaşım türü			
	Erkek	Kadın	TOPLAM
Karayolu	79	41	120
Havayolu	102	7	109
Demiryolu	11	-	11
TOPLAM	192	48	240

Göçe Katılanların Hedef Ülkedeki Durumu

Köyden yurt dışına yönelik göçler sonucunda çeşitli ülkelerde belli oranda bir nüfus kitlesi oluşmuştur. 1980'li yıllarda başlayan ve halen devam eden bu göçlerde yurt dışındaki köy kökenli toplam nüfus 240 kişi olmaktadır. Söz konusu bu nüfusun, göç etmeden önce sahip olduğu demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerde bir değişim söz konusudur. Ortaya çıkan bu değişim, yaş, medeni durum, o ülkede yaşamış olduğu süre, çocuk sayısı, meslek, vs. şeklinde ele alınabilir.

Göçe Katılanların Günümüzdeki Yaşı

Yurt dışındaki köy kökenli nüfusun ana yaş gruplarının dağılımına bakıldığında yetişkin nüfusun fazla olduğu anlaşılır. Nitekim 240 göçmenin 207'si 15-64 yaş aralığında bir yaşa sahiptir. Bunun oranı da %86.25'tir. Göç edenlerin büyük bir bölümünün ekonomik amaçlı bu hareketliliğe katılması yetişkin nüfusun fazla olmasına neden olmaktadır. Çocuk yaştaki nüfus ise toplam 28 kişi olup, payı %11.66 olmaktadır. 65 ve yukarı yaştaki nüfus, başka bir ifade ile yaşlı nüfusun miktarı ise sadece 5 kişidir ve tümü erkek nüfustan oluşmaktadır (Tablo 13).

Tablo 13: Günümüzdeki Yaşı

Cinsiyet	Erkek	Kadın	TOPLAM
0-14	17	11	28
15-64	170	37	207
65+	5	-	5
TOPLAM	192	48	240

Göç Edenlerin Medeni Durumu ve Çocuk Sayısı

Köyden belli dönemlerde göç edenlerin önemli bir bölümünün medeni durumunun değiştiği görülmektedir. Göç ederken ağırlık olan bekarların oranı azalırken, doğal olarak evli olanların miktar ve oranı da artmıştır. Nitekim göçte ilk katılımda 188 bekar bulunurken, günümüzde bekar olanların sayısı 87'dir. 240 göçmenin günümüzde 192'si evli, 48'i bekadır. Evli olanların da, bir bölümü yabancı anneden olmak suretiyle, sahip oldukları çocuk sayısı değişkenlik göstermektedir. Buna göre 123 aileden 8'inin çocuğu bulunmamaktadır. Yoğunlaşma 4 çocuk sayısı ile 36 ailede görülmektedir. İkinci yığılma 3 çocuklu ailelerde görülmektedir ki, bu sayıya sahip 30 aile bulunmaktadır (Tablo 14). Buna karşın 4 çocuktan sonra çocuk sayısı arttıkça aile sayısının azalması, köyde var olan çok çocuklu aile yaşam kültürünün yurt dışında terk edilmekte olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan şunu da ifade etmek gerekir ki, ailelerin sahip oldukları çocukların bir bölümü (10 çocuk) yabancı (Alman) anneden doğma çocuklardır.

Tablo 14: Göçmenlerin Günümüzdeki Medeni Durumu ve Çocuk Sayısı

Medeni Durumu			
	Erkek	Kadın	TOPLAM
Evli	116	37	153
Bekar	76	11	87
TOPLAM	192	48	240
Çocuk sayısı		Aile sayısı	
Çocuksuz		8 aile	
1 çocuk		10 aile	
2 çocuk		22 aile	
3 çocuk		30 aile	
4 çocuk		36 aile	
5 çocuk		9 aile	
6 çocuk		5 aile	
7 çocuk		3 aile	

Göç Katılanların Ülkede Bulunduğu Süre

Köyden göç edenlerin gittikleri ülkede belli bir süredir yaşamlarını devam ettirmektedirler. Söz konusu bu süreyi doğal olarak göç ettikleri yıl belirlemektedir. Araştırma alanından yurt dışına göç döneminin 1980'li yıllarda başlamış olması ve özellikle sonraki dönemlerde artış göstermesi, göçmenlerin ülkede bulunma süresinin düşük olmasında etkili olmaktadır. Nitekim yurt dışında bulunan 240 göçmenin 204'ü (%85.0) göç ettiği ülkede bulunma süresi 11-20 yıl arasında değişmektedir. Göreceli olarak uzun süre denilebilecek (21-40 yıl arası) süre kalmakta olan göçmen sayısı ise sadece 8 kişidir. Öte yandan erkeklerin kadınlara göre bulunma sürelerinin daha fazla olduğu da Tablo 15'de görülmektedir.

Tablo 15: Gittiği Ülkede Bulunduğu Süre

Yıl	Erkek	Kadın	TOPLAM
0-10	17	11	28
11-20	167	37	204
21-30	6	-	6
31-40	2	-	2
TOPLAM	192	48	240

Göçmenlerin Hedef Ülkelerdeki Diğer Özellikleri

Meslek, yaşanılan yerin özelliği (köy/şehir), göçten sonra yer değiştirme durumu ve sahip olunan statü diğer özellikleri oluşturmaktadır. Köyden yurt dışına göç edenlerin mesleki durumuna bakıldığında doğal olarak işçilerin fazla olduğu görülür. Nitekim 240 göçmenin 130'u, başka bir ifade ile yarısından fazlası işçi olarak çeşitli alanlarda ve özellikle de gıda ve inşaat sektöründe çalışmaktadır. Yine büyük çoğunluğu restoran/market gibi işyeri sahipliği olmak üzere göçmenlerin 45'i işverendir. Belli bir işte çalışmayanların sayısı ise, 37'si ev hanımı, 28'i öğrenci olmak üzere, toplam 65 kişidir. Dikkat çeken husus ise işçi ve işveren kesiminde kadınlara rastlanmamasıdır.

Göçmenin yurt dışındaki durumu ile ilgili bir diğer husus yaşadığı yerleşmenin türü ve yer değiştirmesi ile ilgilidir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde göçmenlerin 225'i şehirde, 15'i ise köyde yaşamaktadır. Erkeklerin 12'si, kadınların da sadece 3'ü kırsal kesimde yaşamını devam ettirmektedir. Bununla birlikte köyden yurt dışına göç edenlerin önemli bir kısmı (225 kişi) ilk göç ettiği şehirde ikamet etmektedir. Sadece 15'inin ilk yerleşim yerini değiştirdiği görülmektedir.

Göçmenlerin buldukları ülkedeki statüleri de durumlarını anlamada önemlidir. Bu açıdan bakıldığında 184 kişinin oturum aldığı görülür. Bununla birlikte cinsiyete göre bu durum farklılık göstermektedir. Göç eden kadınların tümü oturum izni olurken, erkeklerin 136'sı oturum izni alabilmiştir. Bu durum oturum izni alma şekli ile ilgilidir. Kadınların evlilik yolu ve aile birleşmeleri şeklinde göç etmesi, yabancı ülkede yaşayan ve oturum izni olan eşinin resmi yoldan davet etmesi göç eden kadınların tümünün oturum iznine sahip olmasına neden olmaktadır. Erkeklerde ise durum farklı olmakta ve kaçak yolla göç eden bu kesimin gittiği ülkede yabancı bir kadın veya oturum iznine sahip bir kadın ile evlenmesi suretiyle oturum iznine kavuşabilmektedir. Göç edenlerin 36'sı kaçak olarak, 20'si ise kampta yaşamaktadır. Bunlardan kampta kalanlar da evlilik veya resmi işlemleri tamamlamak suretiyle belli bir süre içinde oturum alabilmektedirler. Vatandaşlık alan göçmen ise bulunmamaktadır (Tablo 16).

Tablo 16: Göç Edilen Ülkede Göçmenin Bazı Özellikleri

Yurt dışındaki meslek durumu			
	Erkek	Kadın	TOPLAM
İşçi	130	-	130
İşveren	45	-	45
Öğrenci	17	11	28
Ev harımı	-	37	37
TOPLAM	192	48	240
Yurt dışında yaşadığı yerin özelliği			
Şehir	180	45	225
Köy	12	3	15
TOPLAM	192	48	240
Göçten sonra yer değiştirme durumu			
Yer değiştirenler	15	-	15
Yer değiştirmeyenler	177	48	225
TOPLAM	192	48	240
Sahip olunan statü			
Oturum alanlar	136	48	184
Vatandaşlık alanlar	-	-	-
Kampta kalanlar	20	-	20
Kaçak olanlar	36	-	36
TOPLAM	192	48	240

Göçmenlerin Köy ile İlişkileri

Hacılar köyünden yurt dışına göç eden göçmenler, göçten sonra genellikle köy ile ilişkilerini kesmemekte ve belli dönemlerde çeşitli nedenler ile köye gelmektedirler. Öyle ki, 240 göçmenin 201'i, izni kapsamında çeşitli sıklıkta tatillerini köyde geçirmektedirler. Bunlar bulunduğu ülkede oturma izni almış ve yurt dışına çıkmaları için herhangi bir engeli olmayanlardan oluşmaktadır. Bundan dolayı tümü oturma izni almış olan kadınlar için köyü ziyaret etmek daha kolay olmaktadır. Hiç izne gelmeyenlerin sayısı ise 39 kişidir. Bunlar da genellikle kaçak şekilde yabancı ülkede bulunanlardan oluşmaktadır. Öte yandan gelenlerin (toplam 201 kişi) gelme sıklığı da farklılık göstermektedir. Bunlardan 127'si düzenli bir şekilde yılda bir kez köyü ziyaret etmektedir. İki yılda bir ziyaret edenler 44, üç yılda bir gelenler 18 kişidir. Düşük sayıda göçmen ise dört yılda ve beş yılda bir köylerine gelmektedir.

Göçmenlerin köye gelişlerinde kullandıkları ulaşım türü genellikle havayoludur. Nitekim 142 kişi uçak ile gelmeyi tercih etmiştir. Kendi aracı ile veya grup halinde otomobil ile gelenler de bulunmaktadır ki, bu sayı 59'dur. Kiminle geldiği de köye geliş ile ilgili diğer bir özelliktir. Bu açıdan değerlendirildiğinde evli olanların tamamına yakını ailesi ile birlikte gelmeyi tercih etmişlerdir (145 kişi). Evli olanlardan tek başına gelen olduğu gibi, akraba ve arkadaşları ile seyahat edenler de bulunmaktadır. Bekar olanların da gelişlerde çoğunlukla arkadaş ve akrabaları tercih ettiğini ifade etmek mümkündür. Gelişleri yaz mevsiminde özellikle de temmuz ve ağustos aylarında yoğunlaşan göçmenlerin, kalış süreleri de değişkenlik göstermektedir. Buna göre kalış süreleri 5 ile 60 gün arasında değişmektedir. Bununla birlikte en fazla yoğunlaşmanın olduğu süre, 120 kişi ile, 31-40 gün arasındadır. 21-30 ile 41-50 gün arasında köyde tatilini geçiren kişi sayısı ise 34'erdur (Tablo 17).

Tablo.17. Yurt Dışına Göç Edenlerin Köye Geliş ile İlgili Özellikler

İzne gelme durumu			
	Erkek	Kadın	TOPLAM
İzne gelen	157	44	201
Hiç izne gelmeyen	35	4	39
TOPLAM	192	48	240
Köye gelme sıklığı			
Yılda bir	100	27	127
İki yılda bir	35	9	44
Üç yılda bir	13	5	18
Dört yılda bir	5	3	8
Beş yılda bir	4	-	4
Hiç gelmeyen	35	4	39
TOPLAM	192	48	240
Köye hangi ulaşım aracı ile geldiği			
Uçak	106	36	142
Otomobil	51	8	59
Hiç gelmeyen	35	4	39
TOPLAM	192	48	240
Köye kiminle birlikte geldiği			

Ailesi ile gelenler	106	39	145
Tek başına gelenler	38	3	41
Arkadaş veya akrabası ile gelenler	13	2	15
Hiç gelmeyenler	35	4	39
TOPLAM	192	48	240
Köyde kalan gün sayısı ve kişi sayısı			
10 günden az		5	
11-20 gün		13	
21-30 gün		34	
31-40 gün		112	
41-50 gün		34	
51-60 gün		3	
TOPLAM		201	

SONUÇ

Dünyadaki tüm yerleşmelerde olduğu gibi, Şanlıurfa ili de gerek yurt içi, gerekse yurt dışına belli dönemler ve belli oranlarda göç vermektedir. Bununla birlikte yurt dışına yönelik göçlerde ilin kuzeyindeki platolarda yer alan yerleşmeler (Halfeti, Bozova, Viranşehir gibi) daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu alanlarda arazinin yapısı, tarım alanlarının parçalı oluşu, toprak sahipliğinin düşüklüğü, nüfus artışının yüksek olması gibi nedenler nüfusun geçim kaynaklarını daraltmakta ve geliri düşük olan nüfusun topraktan kopuşuna, dolayısıyla bulunduğu yerleşmeyi terketmesine neden olabilmektedir. Söz konusu bu yerleşmelerden biri de Bozova ilçesine bağlı Hacılar köyüdür. Köyden yoğun göçlerin olması bu çalışmayı gerekli ve önemli hale getirmiştir. Bu bağlamda 1980-2020 yılları arasında kapsayan dönemi içeren dış göçün yapısını anlamak için, yurt dışına göç eden kişilerin tespiti ve özelliklerinin ortaya konulmasına yönelik köydeki haneler gezilmiş, hanelerden daha önce göç eden kişilerin mevcut yakınları ile yüzyüze görüşme ve anket sonucunda çeşitli verilere ulaşılmıştır. Bunun sonucunda söz konusu 40 yıllık dönemde toplam 240 kişinin köyden yurt dışına göç ettiği anlaşılmıştır. Bu göçmenlerin gerçekleştirdiği göç hareketliliğinin, göçten önceki, göç esnasında ve göçten sonraki yapısını anlamak için üç gruba ayrılan çeşitli sorular sorulması suretiyle aşağıdaki genel sonuçlara ulaşılmıştır:

- ✓ Köy nüfusunun sahip olduğu düşük sosyo-ekonomik özellikler yurt içi olduğu gibi, yurt dışına yönelik göç katılımında da önemli bir etken olmuştur. Nitekim göç edenlerin özelliklerine yani ekonomik durumlarına bakıldığında bu durum daha iyi anlaşılır. Gerçekten de göç katılanların 106'sı (%44.2) çiftçi, 76'sı (%31.7) işsizdir.
- ✓ Ekonomik yapının zayıf olması, başka bir ifade ile göçün ekonomik göç özelliğini taşıması, göçmenlerin diğer demografik özelliklerini de etkilemiştir. Öyle ki, göç edenlerin önemli bir bölümü, düşük eğitilmiş (ortaokul mezunu:%81), erkek ağırlıklı (%80), orta yaşlı (21-30 yaş arası:%59) ve bekar ağırlıklıdır (%78).
- ✓ Göçmenlerin %73'ü yasal olmayan yol ile göç etmişlerdir. Bu durum birçok özelliği etkilemiştir. Göçün gerçekleşme şeklinde yani akım yönü, gidiş şekli, kullanılan güzergâh ve ulaşım türü gibi özelliklerde, hedeflenen ülkedeki şartların değişimi, daha önce göç etmiş akraba/tanıdıkların çekim gücü yanında, göçmen kaçakçılığı yapan şebekenin kullandığı yöntemlere de göre değişebilmektedir. Öyle ki 1980 yılında başlayan göçlerin yıllar arasındaki göçmen yoğunluğundaki farklılıkta bile bu şebekenin karşılaştığı zorluk/kolaylık derecesi de belirleyici olabilmektedir. Başka bir ifade ile kaçakçıların/şebekenin durumuna göre köyden göç artıp azalabilmektedir.
- ✓ 1980 yılında başlayan göçlerin 40 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. 1980-2020 yılları arasında göç edenlerin gittikleri ülkede zamanla yaş, medeni durum ve çocuk sayısı, yaşanılan yer (köy/şehir), statü ve meslek gibi özelliklerinde önemli değişimler olmuştur.
- ✓ Göçmenlerin köy ile ilişkileri devam etmektedir. Belli dönemlerde tatillerini köyde geçiren göçmenlerin bir kısmı birikimleri ile köyden arazi almakta ve konut inşa edebilmektedirler. Tatillerini köyde geçirmeleri olumlu olmakla birlikte, köy ile ilişkilerinin devam etmesi bir anlamda köyden yeni göçlere de yol açabilecektir. Çünkü göçmenlerin sahip oldukları yeni sosyo-kültürel ve ekonomik yapının, köydeki düşük gelirli kişiler için cazip olma ihtimali oldukça yüksektir.

Sonuç olarak, bu özellikler ile, oranlar farklılık göstermekle birlikte, köyden yurt dışına göçün yapısı, Türkiye'den yurt dışına yönelik göçler ile benzerlik göstermektedir (T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2011; Tosun, 2019, Günel ve Yalçın, 2021; Yakar, 2012, Gürbüz, Karabulut, vd. 2003).

KAYNAKÇA

Akbaş, H. (2014). “Göçmen Kaçakçılığı ve Yasadışı Göçle Mücadele Stratejileri”.(Ed. Fatih Mehmet Harmancı, Murat Gözübenli, Zengin, Cevdet), Güvenlik Sektöründe Temel Stratejiler, ss.207-218, Nobel Yayınevi, Ankara.

Aşkın, E.Ö., Yayar, R., Oktay, Z. (2013). “Kırsal Göçün Ekonometrik Analizi: Yeşilyurt İlçesi Örneği”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (2):231-251.

Atalay, İ. (1992). Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

Benek, S. (2006). “Şanlıurfa İlinin Tarımsal Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Coğrafi Bilimler Dergisi, 4 (1): 67-91.

Benek, S., Şahinalp, M.S. & Elmastaş, N. (2008). “Şanlıurfa İlinde Sulama Tesislerinin Arazi Kullanımı Bakımından Yarattığı Sorunlar”, V.Ulusal Coğrafya Sempozyumu, 16-17 Ekim 2008. TÜCAUM, 61-70. Ankara.

Bodur Ün, M. & Paydak, A (2017). “Küreselleşen Dünyada Düzensiz Göç ve Türkiye: Adana İli Yabancılar Misafirhanesi Çalışması”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (3):187-204.

Çelik, F. (2006). “İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27:149-170.

Deniz, T. (2014). “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18(1):175-204.

DİE, 1927-2000 Genel Nüfus Sayımları verileri.

Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). “Göç ve İnsan”, Birey ve Toplum, 5(1): 9-22.

Erdoğan, M. Murat (2015). “Avrupa’da Türkiye Kökenli Göçmenler ve ‘Euro-Turks-Barometre’ Araştırmaları”, Göç Araştırmaları Dergisi, 1(1):108-148.

Günal, V. & Yalçın, H. (2021). “Koçhisar Köyünden (Bozova/Şanlıurfa) Yurt Dışına Yönelik Göçlerin Özellikleri”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(119):1-22.

Gürbüz, M., Karabulut, M. & Sandal, E.K., (2003). “Türkiye’den yurtdışına yasa dışı göçler: Pazarcık (Kahramanmaraş) örneği”, Marmara Coğrafya Dergisi, 8:35-52.

Güzel, A. (2020). “Şanlıurfa İli Doğal Coğrafya Özellikleri”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13 (71):195-2015.

Özgür, E.M. (1998). Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın Ltd. Şti, Ankara.

Sağlam, R., Şen, Ç. & Tobi,İ. (2011). “Şanlıurfa Bozova–Yaylak Pompaj Sulama Alanında Sulama Öncesi ve Sonrası Çiftçi Düzeyinde Tarım Makinalarında Ortak Makine Kullanım Eğilimlerinin Araştırılması”, HR.Ü.Z.F. Dergisi, 15(3): 45-54.

Şahin Kütük, B. (2015). “Türkiye’den Batı Avrupa’ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları” Sosyoloji Konferansları 52:609-654.

Şenol, E. (2018). “Kırdan Kente Göçün Kırsal Alanlara Etkileri: Boraboy Köyü Örneği (Amasya/Taşova)”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar, 11 (55):407-421.

Şimşek, T. (2020). “Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye’nin Suriye Deneyimi”, (Ed.Salih Barışık), Türkiye’nin Uluslararası Göç Serüveni, ss.261-283, Gazi Kitabevi, Ankara.

Yılmaz, C. (2009). “Türkiye’de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri; Evlilik Yoluyla Göç”. Doğu Coğrafya Dergisi, 21:220-232.

T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (2011). Avrupa’da Yaşayan Türkler. Yaz Tatili Döneminde Türkiye’ye Gelen Türkler Örneği Saha Araştırması, Ankara.

Tosun, E. (2019). “Kulu İlçesinden Yurtdışına Göçler: İsveç Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TUİK, 2007-2020 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verileri.

TUİK, (2021). Uluslararası Göç İstatistikleri. Ankara.

Yakar, M. (2012). “İç ve Dış Göçlerin Kırsalda Nüfusun Yaş Yapısına Etkisi: Emirdağ İlçesi Örneği”, Coğrafi Bilimler Dergisi, 10 (2):129-149.